

Divdesmit pieci dažādi pērkongadi

IEVIŅA LIEPIŅA

Latvijas televīzija,
speciāli "Latvijas Avīzei"

Bargs dārdinātājs uz melna zirga, zibeņu metējs, soda ļaunumu, dod valgmi tūrumiem – tā šo dabas spēku atēlo folklorā, un te patiesi uzkrītoši daudz līdzību ar grupu "Pērkons", kas piedzīvojuši gan ļoti daudz mīlestības (no tautas), gan trīskārtēju aizliegumu (no varas).

Atmodas flagmaņi

Uz interviju atnākuši visi seši, kuri šodien vēl aizvien veido "Pērkonu": komponists Juris Kulakovs, ģitāristi Leons un Juris Sējāni, bundzinieks Ikarš Ruņģis, dziedātāji Raimonds Bartaševičs un Ieva Akuratere.

– Jūs būtu gatavi revolūcijai arī šodien?

Ieva: – Savu mēs uztaisījām, tagad jāstrādā.

Raimonds: – Māksla pa īstam notiek vienreiz. Jebkura tiražēšana ir mazvērtīgāka. Kāpēc tomēr vēl un vēl izpildām tos pašus skaņdarbus? Latviešu ir maz, daudzi atmodas procesā nepiedalījās, jo nebija vēl dzimuši, un mūsu dziesmas viņiem varētu būt kā skola.

Juris Kulakovs: – Toreiz aktieri un mākslinieki bija tribūni, karognesēji. Šobrīd idejiskās izpausmes mākslā ir daudz retākas: savu nodevu prasa komercija.

– Varbūt nemaz nav tik labi, ka māksla zaudējusi ideoloģisko funkciju?

Juris Kulakovs: – Tieši tā! Bet gribu precizēt – mēs nebijām pagrīdes disidentu organizācija; mūsu primārais mērķis bija latviešu nacionālās rokmūzikas izkopšana.

Ieva: – Un tajā tiešumā bija liela tīrība. Naivums. Tas laikam arī bija tas lielais spēks.

Pirmā atkāpe

Juris Kulakovs saka: esot švaks runātājs. Tas patraucējis, kad "Pērkonu" aizliedza otrreiz, jo tad Kulakovs gribējis kļūt mācītājs. Bet tur vajag veiklu valodu. Nodomu gluži neatmetot, Juris pirms dažiem gadiem uzrakstīja "Maiteja pasiju". Latviski. Un vēl Juris atgādina "Mazajā princī" (kam viņš, starp citu, rakstījis arī mūziku) teikto – "būtiskais nav acīmredzams", tāpat ar vārdiem nav pasaņams. Vajām lietām un tādām pašiem vārdiem vispār nav vērts laiku tērēt. Arī tāpēc "Pērkona" dziesmām nav vāju tekstu, tikai izcili. Tāpat kā viss pārējais – tērpi, izpildījums: katra dziesma kā mazs teātris.

Bailes un šausmīgi cilvēki

– Bija rakstiski rīkojumi un aizliegumi. Arī reālas bailes bija?

Juris Kulakovs: – Tik reālas kā tiem, kuri baudīja čekas pagrabus, nē, bet... Bija zināmas neformālas norādes: pie-

"Pērkonom" joprojām uzticīgie: (no labās) Juris Kulakovs, Leons Sējāns, Ieva Akuratere, Ikarš Ruņģis, Juris Sējāns un Raimonds Bartaševičs.

mēram, nevienu no pērkonešiem neņem darbā Kultūras ministrijas sistēmā. Tāpēc vienu brīdi domāju par profesijas maiņu. Biju kategorisks: ja gada laikā nekļūstam par latviešu grupu numur viens, to bodīti klapējam ciet... Turklāt, jā, man ieteica emigrēt. Kad "Pērkonu" aizliedza otrreiz.

Raimonds: – Es baidījos par vecākiem: tēvs ir leģionārs. Bet uzstādījums mums bija: vai nu tagad, vai nekad. Precīzāk – mēs vienkārši BIJĀM. Tā ir atbilde uz jautājumu, kāpēc šis draugu pulciņš joprojām sēž ap vienu galdu.

Ieva: – Kā tur savulaik teica Konservatorijas rektora palīdze?... "Kādus šausmīgus cilvēkus Juris ap sevi ir savācis – īstas padībenes!..." Nopietni sakot: tās redzamo un neredzamo draugu rokas, kas sadodas, un acis, kurās var izlasīt draudzību, – tas jau arī nozīmē revolūciju jeb evolūciju jaunā pakāpē. Mums laimējās, ka cits citu atradām. Ap Jurīti esam līdz šim brīdim. Protams, viņam ir savi veto un mākslinieciski ierādumi, kurus visi respektē... Kā toreiz, kad braucām uz Franciju. Visi jau autobusā, Jura nav. Paiet četras stundas. Zvanām Jura sievai, viņa saka: jā, jā, Juris drīz kāps no vannas ārā...

Meistardarbnīca

– Kā "Pērkons" jūs visus ietekmējis?

Juris Sējāns: – "Pērkons" mani izglāba. Cēla pašapziņu, kas drusku bija pazaudēta "Menuetā". Varbūt pats toreiz nebiju tik stiprs, varbūt sagrāva kolēģi, kas teica: nu, ko jūs tikai to Kalniņu... Lai gan viņus pašus tagad redzu šlageru spēlētājam. Tas, ko darija Juris, bija maksimalisms. Un sapratām – jā, to mēs gribam!

Ikarš: – Turklāt neviena

grupa nav bijusi tik viendabīga kā mēs. Nauri Puntuli vilināja opera, tāpēc viņš aizgāja no laba prāta. Piedāvājumu muzicēt kopā uztvēru kā pagodinājumu: nokļūstot starp spēcīgākiem, tu audz.

Juris Kulakovs: – Neesam ne reizes sakāvušies, arī salāmājusies ne. Mani diezgan pamatīgi ietekmēja Konservatorijā apgūtais akadēmisms, par ko pārējie nemaz tik priecīgi nebija, bet tas radikāli mainīja manu stilu. Kas vēl? Liela koncertpieredze. Ansambļa izjūta. Nauris Puntulis intervijās mēdz pieminēt savu ienākšanu: iedevu notis, pie klavierēm izrādīju, kas un kā, bet uz viņa jautājumu, kad tad būs mēģinājums, es esot atbildējis: "Nekļūsti smieklīgs, tiksimies koncertā!"

Raimonds: – Tā ir! Vārds "mēģinājums" sevī ietver neveiksmes varbūtību. Sak', mēģināšu apsēsties. Tas nozīmē – varu arī neapsēsties... Mākslas darbu izmēģināt nevar! "Pērkona" koncerti – tā ir mobilizēšanās. Mūzika ir vienīgā māksla, kas saistīta ar laika plūsmu un eksistē vien tad, kad tā skan. Un unikāli tā šai nodarbei piešķir mobilizācija. Skudriņas, kas skrien pār kauliem, ir no mobilizācijas – kad savāc visu enerģiju, kas mīt tevī. Tā tas ir arī Jura jaunākajos darbos – kantātēs "Sarkanais vilciens", "Vēstules uz bruģa".

Ieva: – Piemērs: Latvijas televīzijas 45 gadu jubilejas koncerts. Operā. Paredzēts orķestris, kuru diriģē pats Juris, pieci tenori. Dienu pirms koncerta Juris viedī sniedz notis arī man. Jādzied tiešraidē. Māra Zālīte, kuras teksts izmantots mūzikā, ar cerībām skatās uz mani... Visi mobilizējas, un – IR!

Visu mūžu dziedam kopā ar Raimonu un katru reizi atklājam kādu jaunu atziņu. Visi cits citu jūtam un ejam

uz mērķi, ko radām uz līdzenas vietas. Tu vari spēlēties, rotaļāties – ar emocijām un pamatu, ko Juris uzbūvējis. Vesela meistardarbnīca, vai ne? Mums ir arī otrs komponists – Juris Sējāns. Viņa dziesmas ir ļoti skaistas, niānsētas, ar interesantu krāsu. Kaut vai "Tēru putni" ar Linarda Āuna tekstu. Sējāns ir kautrīgs, viņš nerunās, bet tā ir "Pērkona" otra – garīgi trauslā, ēteriskā – pasaule iepretim Kulakova apokaliptiski dzīvīgai realitātes sajūtai, kura tiek pasniegta filozofiskā plāksnē.

Otrā atkāpe

Par to, cik trausla ir robeža starp mākslu un realitāti, stāsta Ieva. Stāsts ir par laiku, kad Kulakovs rakstījis fantastiski daiļo ciklu ar Apolinēra dzeju Klāva Elsberga tulkojumā, adresējot to viņas balsij. "Kā aizvien Juris strādā naktī, pilnībā iegrimstot tēmā. No rīta viņu, tikko aizmigušu, uzmodina Gints Šteins, kas ieradies pēc kādas partitūras. Juris satraukts paver acis: "Vai Ieva ir mirusi?" Gints šausmās zvana man: "Tu esi dzīva?!" Jo dzejā ir teksts: "Dzīvi mēs nesatiksīsimies, es tevi gaidu, laika smarža, sauja viršu, es tevi gaidu..." Vakarā Jurītis atvainojas: nevarējis saprast, kur beidzas māksla un kur sākas dzīve..."

Vilciens

– Vēl padomju laikos pēc kāda jūsu koncerta Ogrē publika, atgriežoties Rīgā, izdemolēja vilcienu. Cik, jūsuprāt, tur bija "Pērkona" vaina?

Juris Sējāns: – Mēs apvienojām jauniešus, kuri pēcāk izlādējās.

Ieva: – Es jutos tik vainīga šo puīšu priekšā. Gadus desmit nevarēju skatīties filmu "Vai viegli būt jaunam?". Kad

skatījos, raudāju.

– Bet daudziem bija žēl "Pērkona", jo tas lika jums justies vainīgiem.

Ieva: – Psihologija izvirza divu cilvēku tipus: upurus un tādus, kas nav upuri. "Pērkons" nekad sevi nav apzinājis kā upuri. Esam sevi pakļāvuši riska situācijām, mūs trīsreiz aizliedza, bet mēs gājām uz priekšu, un ar varu taču mūs nevarēja padarīt par upuriem! Laikā, kad latvieši sēdēja cietumos par nacionālo dziesmu dziedāšanu, mans pirmais vīrs Sergejs – riktīgais disidents – tika vazāts pa čeku. Kad viņu, izklašinātu un izmocītu, laida mājās, čekisti teica: "Pasveiciniet savu sievu, viņa tāds labs cilvēks!"

Ne velti Anšlavs Eglītis saka: "Liec varu pret viltu, liec viltu pret varu!" Bieži jutu tādu attieksmi: sak, Ieva mums tāda emocionāla mulķīte... Bet tā nav! Pie Krodera beidzu četrus kursus, tāpēc nebija grūti varas priekšā tēlot naivo blondīni, kas "nefiltrē" pilnīgi neko! Taču ko no manis tas prasīja...

Nobeiguma atkāpe

Leons Sējāns prāto: kā tas būtu – dzīve ar vai bez "Pērkona"? Viņa specialitāte saistīta ar kokapstrādes mākslu. Raimonds ir dizainers. Bez "Pērkona" viņi abi droši vien būtu tikai mākslinieki. Bet Ieva – aktrise. "Man vienkārši tā sanāca," saka viņa par savu likteni "Pērkonā", kurā milzīgu lomu spēlēja cilvēcīgums.

Viņi cits citam velta labus vārdus, bet Raimonda teiktāis lai noder par izskaņu: "Katrs mēs esam dzīvē satikušies ar sievietēm. Ar draudzenēm, sievietēm, māsām, mammām. Ieva ir... "Pērkona" sieviete. Pilnīga un absolūta. Tik izcili gudru, mīlas pilnu, skaistu, talantīgu cilvēku mūžā neesmu sastapis un, visticamāk, nesastāpsu."